

2016

SANSKRIT

[Honours]

PAPER – VII

Full Marks : 90

Time : 4 hours

Answer all questions

*The figures in the right hand margin indicate marks
Candidates are required to give their answers in their
own words as far as practicable*

Illustrate the answers wherever necessary

1. Answer any *one* of the following questions : 12

নিম্নলিখিত যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

(a) "A king should strictly control the functions of sense-organs", discuss the arguments in favour of the statement with examples given by Kautilya in অর্থশাস্ত্র.

“রাজার পক্ষে ইন্দ্রিয়জয় অবশ্য করণীয়” এর পক্ষে যে সকল উদাহরণ ও যুক্তি কৌটিল্য তাঁর অর্থশাস্ত্রে দেখিয়েছেন, তা আলোচনা কর ।

(b) What do you mean by গুত্পুরুষ? Discuss elaborately on গুত্পুরুষপ্রণিধি according to Kauṭilya.

‘গুত্পুরুষ’ কাকে বলে ? কৌটিল্যের অনুসরণে ‘গুত্পুরুষপ্রণিধি’ বিষয়ে সবিস্তার আলোচনা কর ।

2. Explain any *one* of the following verses : 7

নিম্নলিখিত যে কোন *একটি* শ্লোকের ব্যাখ্যা কর :

(a) व्यवस्थितार्थमर्यादः कृतवर्णाश्रमस्थितिः ।
अय्या हि रक्षितो लोकः प्रसीदति न सीदति ॥

(b) सहायसाध्यं राजत्वं चक्रमेकं न वर्तते ।
कुर्वीत सचिवांस्तस्मात्तेषां च शृणुयान्मतम् ॥

3. Translate any *one* of the following passages into Bengali or English : 5

নিম্নলিখিত যে কোন *একটি* গদ্যাংশের বাংলায় অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ কর :

- (a) सांख्यं योगो लोकायतं चेत्यान्वीक्षिकी । धर्माधर्मौ
त्रय्याम् । अर्थानर्थौ वार्तायाम् । नयापनयौ दण्डनीत्याम् ।
बलाबले चैतासां हेतुभिरन्वीक्षमाणान्वीक्षिकी
लोकस्योपकरोति व्यसनेऽभ्युदये च बुद्धिमवस्थापयति,
प्रज्ञावाक्यक्रियावैशारद्यं च करोति ।
- (b) नेति कौणपदन्तः । अन्धैरमात्यगुणैरयुक्ता ह्येते ।
पितृपैतामहानमात्यान्कुर्वीत, दृष्टापदानत्वात् । ते
ह्येनमपचरन्तमपि न त्यजन्ति, सगन्धत्वात् । अमानुषेष्वपि
चैतद् दृश्यते । गावो ह्यसगन्धं गोगण-मतिक्रम्य
सगन्धेष्वेवावतिष्ठन्ते इति ।

4. Answer any *three* of the following short questions : 2 × 3

নিম্নলিখিত যে কোন *তিনটি* প্রশ্নের সংক্ষেপে উত্তর দাও :

(a) Besides the *त्रयी*, which other texts are accepted as the Vedas by Kautilya ?

ত্রয়ী ব্যতীত অন্য কোনগুলিকে কৌটিল্য বেদরূপে স্বীকার করেছেন ?

(b) What is *त्रिवर्ग* according to Kautilya ? Why is there a necessity in observing the balance among *त्रिवर्ग* ?

কৌটিল্যমতে ত্রিবর্গ কি ? ত্রিবর্গের পরিপালনে সমতার প্রয়োজন হয় কেন ?

(c) सर्वेषामहिंसा सत्यं शौचमनसूयाऽऽनृशंस्यं क्षमा च —
What does the word सर्वेषाम् here refer to ?
What is the meaning of this sentence ?
सर्वेषामहिंसा सत्यं शौचमनसूयाऽऽनृशंस्यं क्षमा च —
এই বাক্য 'সর্বেষাম্' পদের দ্বারা কাদের বোঝানো
হয়েছে ? এই বাক্যটির অর্থ কি ?

(d) Which kind of spy is called उदास्थित ?
কোন ধরনের গুপ্তচরকে 'উদাস্থিত' বলে ?

(e) Write brief notes on any one of the following :
নিম্নলিখিত যে কোন একটির সংক্ষিপ্ত টীকা লেখ :
কৌটিল্য, বর্ণাশ্রম, যোগক্ষেম ।

5. Answer any one of the following questions : 12

নিম্নলিখিত যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

(a) What do you mean by व्यवहार ? Discuss the four major पादs of चतुष्पादव्यवहार according to Yājñavalkya .

'ব্যবহার' বলতে কি বোঝ ? বাস্তবিক্য কথিত
চতুষ্পাদ-ব্যবহারের মুখ্য চারটি পাদের আলোচনা
কর ।

(b) What do you mean by ऋणादान ? Discuss elaborately ऋणादान according to Yājñavalkya-Samhitā.

‘ঋণাদান’ বলতে কি বোঝ ? যাজ্ঞবল্ক্য-সংহিতার অনুসরণে ‘ঋণাদান’ বিষয়ে সবিস্তার আলোচনা কর ।

6. Explain any *one* of the following verses :

7

নিম্নলিখিত যে কোন একটি শ্লোকের ব্যাখ্যা কর :

(a) सर्वेष्वर्थविवादिषु बलवत्युत्तरा क्रिया ।

आधौ प्रतिग्रहे क्रीते पूर्वा तु बलवत्तरा ॥

(b) तत्सिद्धौ सिद्धिमाप्नोति विपरीतमतोऽन्यथा ।

चतुष्पाद्व्यवहारोऽयं विवादिषु प्रदर्शितः ॥

7. Translate any *one* of the following verses into Bengali or English :

5

নিম্নলিখিত যে কোন একটি শ্লোকের বাংলা কিংবা ইংরেজীতে অনুবাদ কর :

(a) स्मृत्योर्विरोधे न्यायस्तु बलवान् व्यवहारतः ।

अर्थशास्त्रात्तु बलवद्धर्मशास्त्रमिति स्थितिः ॥

(b) यदि कुर्यात्समानंशान् पत्न्यः कार्याः समांशिकाः

न दत्तं स्त्रीधनं यासां भर्त्रा वा श्वशुरेण वा ॥

8. Answer any *three* of the following short questions :

2 × 3

নিম্নলিখিত যে কোন *তিনটি* প্রশ্নের সংক্ষেপে উত্তর দাও :

(a) Why is *যাজ্ঞবল্ক্যসংহিতা* known as *স্মৃতিশাস্ত্র* ?

যাজ্ঞবল্ক্যসংহিতাকে স্মৃতিশাস্ত্র বলা হয় কেন ?

(b) What will be the rate of interest of a loan taken without mortgage ?

বিনা বন্ধকে গৃহীত ঋণের সুদের হার কিরূপ হয় ?

(c) Write the name of the chapters of *যাজ্ঞবল্ক্যসংহিতা*. Which portion is incorporated in your syllabus ?

*যাজ্ঞবল্ক্যসংহিতার অধ্যায়গুলির নাম লিখ ।
তোমাদের পাঠ্যাংশের নাম কি ?*

(d) What do you mean by *স্তেয়* ?

‘স্তেয়’ বলতে কি বোঝ ?

(e) Write brief notes on any *one* of the following :

নিম্নলিখিত যে কোন একটির সংক্ষিপ্ত টীকা লেখ :

মিতাক্ষরা, সাক্ষী, দায় ।

9. Answer any *one* of the following questions :

নিম্নলিখিত যে কোন *একটি* প্রশ্নের উত্তর দাও :

12

(a) Discuss elaborately the subject-matter cited by Manu in the context— व्यसनानि दुरन्तानि प्रयत्नेन विवर्जयेत्.

व्यसनानि दुरन्तानि प्रयत्नेन विवर्जयेत्— এই প্রসঙ্গে মনু যে বিষয়টি উল্লেখ করেছেন সেটি বিশদভাবে আলোচনা কর ।

(b) Discuss the procedure in appointing the ministers and their qualities as per the 7th chapter of मनुसंहिता.

मनुसंहितার সপ্তম অধ্যায়ের অনুসরণে মন্ত্রী নিয়োগ পদ্ধতি এবং তাদের গুণাবলী আলোচনা কর ।

10. Explain any *one* of the following verses :

7

নিম্নলিখিত যে কোন *একটি* শ্লোকের ব্যাখ্যা কর :

(a) बालोऽपि नावमन्तव्यो मनुष्य इति भूमिपः ।
महती देवता ह्येषा नररूपेण तिष्ठति ॥

(b) व्यसनस्य च मृत्योश्च व्यसनं कष्टमुच्यते ।
व्यसन्यधोऽधो ब्रजति स्वर्थात्यव्यसनी मृतः ॥

11. Translate any *one* of the following verses into Bengali or English :

5

নিম্নলিখিত যে কোন একটি শ্লোকের বাংলা কিংবা ইংরেজীতে অনুবাদ কর :

(a) दण्डः शास्ति प्रजाः सर्वाः दण्ड एवाभिरक्षति ।

दण्डः सुमेषु जागर्ति दण्डं धर्मं विदुर्बुधाः ॥

(b) नास्य छिद्रं परो विद्याद्विद्याच्छिद्रं परस्य तु ।

गूहेत्कूर्म इवाङ्गानि रक्षेद्विवरमात्मनः ॥

12. Answer any *three* of the following short questions :

2 x 3

নিম্নলিখিত যে কোন তিনটি প্রশ্নের সংক্ষেপে উত্তর দাও :

- (a) What kind of a text is মনুসংহিতা ? How many chapters are there in this text ? State the name of chapter that is incorporated in your Syllabus.

মনুসংহিতা কোন শ্রেণীর গ্রন্থ ? এই গ্রন্থে কয়টি অধ্যায় আছে ? তোমার পাঠ্যাংশটির নাম কর ।

- (b) State the name of a renowned commentator and his commentary on the text मनुसंहिता.
मनुसंहितार एकजन प्रसिद्ध टीकाकार ओ तार
टीकाग्रन्थेर नाम कर ।
- (c) According to Manu, which texts are called विद्या ?
मनुर मते कोन कोन ग्रन्थके 'विद्या' बले ?
- (d) State the name of the deities from which the king is created.
ये सकल देवतार अंश थेके राजा निर्मित ह्येछेन
तादेर नाम उल्लेख कर ।
- (e) What are the five वर्गs according to Manu ?
मनुर मते कोन-कुलि 'पञ्चवर्ग' ?